

A beszédfejlődés zavarai

A beszédfejlődés szakaszai meghatározott sorrendben követik egymást, de a különböző szintek közötti eljutási időben nagy különbségek lehetnek. Van olyan gyermek, aki sokáig egy szót sem szól, majd hirtelen egész mondatokat kezd használni.

Az eső szavak megjelenési ideje igen eltérő, általában 10-16 hónapos kor között lehet rá számítani. Ebben a korszakban jut el a gyermek a szótag majd szóismétléstől, az önálló jelentéshez nem köthető szavakon át, a jelentéssel bíró szavakig. Egy-egy szónak ezen a ponton több jelentése is van. Először a gyermek főneveket kezd használni. Másfél-két éves kor között jelennek meg az igék, alakul ki az igehasználata, a kétszavas mondatkezdemények használata, egyeztetés nélkül pl.: „kér kifli”.

MI ÁLLHAT AZ ÁRTALMATLAN ELTÉRÉSEK HÁTTERÉBEN?

Fiú gyermekeknél gyakrabban fordul elő a beszéd különböző mértékű késése. Az esetek nagy részében nem kell emiatt aggódni, főleg, ha néhány szó 2 éves korra már szerepe a repertoárban, a kommunikáció egyéb formái is jól működnek és a gyermek megfelelően reagál a hangokra.

Általában az a gyermek tanul meg később beszélni, aki korábban kezd járni, szaladni, mászókéra mászni. A mozgás elsajátítása után beindul a beszédfejlődés is, általában egyszerre csak az egyikre tud koncentrálni a gyermek.

Sokszor megkérhető azoknak a gyermekeknek a beszédfejlődése, akiknek a környezetében hasonló korú gyerek vagy gyerekek vannak, hiszen köztük kialakul egy sajátos kommunikáció, egy közös nyelv, kvázi „tolmácsolnak” egymásnak.

Ha a gyermek olyan környezetben él, ahol több nyelvi „kóddal” is találkozik (tájszólás-köznyelv, két- vagy többnyelvűség, hosszabb idegig külföldön való tartózkodás, jelnyelv és hangzó anyanyelv váltakozása) szintén megkésett lehet a beszédfejlődés.

A megkésett beszédfejlődés háttérében gyakran lelki okok állnak, ilyen lehet például a testvérféltékenység, testvérek közötti viszályok, költözés, szülői konfliktusok stb.

Olyan egyszerű anatómiai okok is állhatnak a háttérben, mint a rövid nyelvfék (lenőtt nyelv), mely egy gyors ambuláns beavatkozás során orvosolható.

MIVEL SEGÍTHETŐ A FOLYAMAT?

Fontos, hogy minél korábbi életkortól, minél többet beszéljünk a gyermekhez, hiszen már magzati korban meg van az a képessége, hogy képes legyen reagálni a kommunikációra.

A beszédfejlődés serkenthető mondókázással, énekes játékokkal, meséléssel, vagy pusztán azzal is, ha sokat beszélünk a gyermekünkhöz. Ennél intenzívebb fejlesztésre általában nincs szükség, a beszéd magától alakul ki.

Fontos azonban, hogy ne gügyögjünk a gyermekünknek, ha szeretnénk, hogy hamarabb megtanulják az adekvát szavakat.

A gesztusok és a nyelv közötti kapcsolat kialakítása segíthet a beszédfejlődésben. Például, ha a gyermek rámutat valamire és vár vagy hangot ad, mutassunk rá mi is, mondjuk ki a tárgy nevét, adjuk oda neki, közben kommentáljuk a mozdulatunkat, tartsuk a szemkontaktust, artikuláljunk megfelelően, kreáljunk párbeszédet a gesztusokból és a beszédkezdeményekből.

Ha a gyermeknek van egy saját szava egy adott dologra, mi ne azt a szót használjuk, hanem próbáljuk meg helyesen mondani a dolog nevét, hogy jól rögzüljön.

Fontos, hogy a gyermek korának (és érdeklődésének) megfelelően válasszunk a könyvek közül, ugyanis egy 1 éves gyermeknek biztos nem lesz türelme több mondatot végighallgatni egy oldalon. Ilyenkor inkább a képes könyveket részesítsük előnyben, minél többször nevezzük meg a képen látott alakokat, kérjük meg gyermekünket, hogy mutasson rá adott dologra stb.

Fontos, hogy élőbeszédet halljon a gyermek, hiszen a beszéd mellett az artikuláció és a gesztusok megtanulása és létfontosságú, ezért ne menjen a TV folyamatosan a háttérben.

Mivel a beszédfejlődés és a mozgásfejlődés sokszor kéz-a kézben jár, arra is kell figyelnünk, hogy minél aktívabb legyen a gyermek, minél több mozgásformát tapasztaljon meg.

MIKOR ÉRDEMES SZAKEMBERHEZ FORDULNI

Bár nagyon eltérő lehet a gyermekek beszédfejlődési üteme bizonyos jelek árulkodnak arról, hogy szakembert kell felkeresni.

Ha a gyermek 18 hónapos (fiúk 2 éves) koráig nem szólal meg, akkor mindenképpen kivizsgálás javasolt! Ha a kivizsgálás során kóros eltérés nem mutatható ki 2 és fél éves koráig még élettaninak tekinthető, ezen életkor után azonban már mindenképpen kóros!

Megkésett beszédfejlődésről beszélünk, ha a gyermek beszédkésztsége az életkori átlagnak nem felel meg tehát, ha pl.: a gyermek, aki 2 éves korára nem birtokol 50 szavas szókincset, és nem alkot 2 szavas mondatokat. Ebből még hosszú távú következményeket nem lehet levonni, de mindenképpen érdemes ilyenkor kiemelten foglalkozni a gyermek otthoni fejlesztésével!

Ha csupán késésről van szó, akkor általában a beszéd fejlődése ugyanazokon a szinteken megy végbe, mint normál esetben, csak kissé lassabb mértékben.

Ha azonban a késés 3 éves kor után is jelentős, mindenképpen érdemes szakembert felkeresni!

Akadályozott beszédfejlődés esetén a beszéd elmaradásán, vagy megrekedésén túl egyéb kommunikációs szintekben is problémák észlelhetők. Háttérben több ok (családi öröklődés, idegrendszeri sérülés, idegrendszer lassabb érése, környezeti tényezők, oxigénhiány, kis születési súly, stb.) állhat. Ilyenkor előfordulhatnak a mozgásfejlődés különböző elmaradásai is. Az ilyen problémák maguktól vagy pusztán otthoni fejlesztéssel nem oldhatók meg, általában szakembert szükséges bevonni.

Terhelő anamnézis és megkésett beszéd vagy egyéb kommunikációs zavar (beszédértés hiánya, gesztusnyelv elmaradása) észlelése esetén mihamarabb kivizsgálás, fejlesztés javasolt!

Akkor is szakember felkeresése javasolt, ha a gyermek szóincse egy bizonyos szinten megreked, szegényes a gagyogása, egy szótagú szavak szintjén megáll, hetekig nincsen fejlődés a szóincsből, esetleg visszafejlődés vehető észre pl.: ragozás elhagyása.

Egyes **beszédhibák**, mint a pöszesség, vagy dadogás egy ideig élettanilag tekinthetők, melynek háttérben a beszédszervek átmeneti gyengesége, beszédkésztségnél gyorsabb gondolkodás és nem eléggé fejlett hallási megkülönböztető képesség áll.

Akkor kell szakemberhez fordulni, ha az a gyermek, amelyik időben elkezdett beszélni még 4-5 éves korában is beszédhibás.

Ha csak 3 éves korban kezdett el beszélni némileg kitolódik ez az időintervallum, hiszen a beszédfejlődés fokozatait neki is végig kell járnia, csak ez számára tovább tart. Nagyon meghatározó, hogy a szülők hogyan viszonyulnak a beszédhibákhoz. Dadogás esetén például, főleg az érzékenyebb gyermekeknél, ha a szülők idegesek lesznek miatta, rendszeresen kijavítják, felhívják a hibára a figyelmet, előidézhetik annak rögzülését. Orrgangú beszéd, hadarás, rekedtség esetén is szakember felkeresése javasolt.

A KIVIZSGÁLÁS MENETE

A megkésett beszédfejlődés leggyakoribb oka, hogy a gyermek rosszul hall. Igaz, hogy születés után a kórházban illetve a háziorvosi rendelésen is rendszeresen vizsgálják a hallást, mégis, ha a gyermek 2 éves korára egyáltalán nem beszél, akkor **először a hallást érdemes vizsgálni.**

A gagyogás első fázisáig a nem jól halló gyermek is eljut, majd az utánzás fázisában a hangképzése elsivárodik. Ha nincs kimutatható eltérés, még várhatunk néhány hónapot a további vizsgálatokkal, ez alatt gyakran megindul a beszéd.

Különösen komplexebb beszédzavaroknál vagy a beszéd súlyos mértékű késésnél szükséges **gyermekneurológus** bevonása is, hiszen idegrendszeri rendellenesség is állhat a háttérben.

A beszédzavarok háttérben gyakran pszichés trauma áll, ezért **gyermekpszichológus vagy pszichiáter** felkeresése is indokolt lehet, főleg ha magatartási problémák is észlelhetők, hiszen a beszéd elmaradása komplex pszichés zavarok pl.: az autizmus egyik tünete is lehet.

KIHEZ TUDUNK FORDULNI?

Ha 3 éves kor alatti gyermek beszédfejlődését szeretnénk szakemberrel segíteni, speciálisan olyan logopédust kell keresni, aki 3 év alatti gyermekekkel is foglalkozik, hiszen általában idősebb korosztállyal dolgoznak. Ezen kívül felkereshetőek olyan **korai fejlesztéssel foglalkozó intézmények**, korai fejlesztő központok, ahol a megfelelő segítséget megadják ebben az életkorban is mind a mozgás mind a beszédfejlesztés szintjén. Ha szopási nehézségeket észlelünk egy csecsemőnél, aminek háttérben nem táplálkozási tényezők állnak, érdemes gyógytornászt felkeresni az arcizmok tréningezése miatt, melyek megfelelő funkciója a normál beszédhez elengedhetetlen.

Három éves kor felett **nevelési tanácsadó, gyógypedagógus, fejlesztő pedagógus, logopédiai szakszolgálat kereshető fel.**

A hagyományos kezeléseken túl számos játékos kiegészítő kezelés áll rendelkezésre, mely élvezetessé teszi a kötelező foglalkozásokat pl.: zeneterápia, lovaglás, neurofeedback terápia.

Összetett fejlődési zavarban szenvedő (beszéd- és mozgászavar is) gyermekek kezelésére az erre specializált gyermekek komplex rehabilitációjával foglalkozó osztályokon is van lehetőség, ha a kivizsgálás alapján ez indokolt.

A rögzült pöszeség háttérben kis százalékban állhat a fogak vagy az ajkak anatómiai rendellenessége, melynek oka akár az elhúzó cumihasználat is lehet. Legtöbbször azonban a beszédszervek gyengesége áll a háttérben, mely egyszerű logopédiai gyakorlatokkal fejleszthető.

A rögzült dadogás kezelése komplex segítséget kíván meg, általában logopédus, gyermekpszichológus, gyermekideggyógyász bevonás is történik.

A beszédhibáknál kiemelten fontos, hogy ne javítgassuk folyton a gyermeket, mert még frusztráltabbá, gátlásosabbá válnak, ha beszédéről van szó és még a terápiás együttműködésük is megszűnhet. Inkább próbáljuk vele együtt, nyugodtan mondani a szavakat, meséljünk neki sokat, ügyelve a szavak helyes kiejtésére.

Felhasznált irodalom: <https://tunderidoktorneni.hu/betegsegek/beszedfejlodes>

